

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél
íven. ~ Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. ~ Egyes szám ára 30 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Népünk oktatása.

Az iskolai év kezdetén elmélkedvén oktatás-
ügyünk állapotáról, nem tudom elfojtani azt az
aggodalmat, hogy magyar református egyházunk
nem tölti be többé népünk szellemi vezetésében
azt a hivatást, melyet valaha betöltött.

Valószínű, hogy elemi iskoláink is inkább
mögötte, mint előtte állnak az állam hasonló
intézeteinek. Az a lélek, mely a református isko-
láiban régen, a végzett theologusok akadémikus
rektorsága idején uralkodott, ma talán sehol sem
található. A pap és tanító közti — legtöbb helyt
napirenden levő torzsalkodás számos esetben a
tanítónak s ezáltal az iskolának az egyháztól el-
távolodását vonta maga után. A mi népiskoláink
igen sok helyen — még olyan helyeken is, hol
különben ismeretadó feladatának megfelelnek —
bárminek inkább mondhatók, mint az egyház
veteményes kertjeinek.

Amde a mi egyházunk régebben nem elége-
dett meg azzal, hogy egyrészt tudományos pá-
lyákra neveljen, másrészt az oda nem kívánko-
zókat épen csak a betűvetés, meg úgy-ahogy
számolás titkaiba bevezettesse, hanem gondosko-
dott arról is, hogy a bár tudományos pályára
nem készülő, de a maguk foglalkozásainak ön-
álló vezetésében bizonyos intelligenciát nem nél-
külözhető egyének az elemi oktatás határain túl,
a magasabb műveltség valamely színvonaláig min-
den nagyobb nehézség nélkül eljuthasson.

A tudományt valójában csak a nagy kollé-
giumok emlőin lehetett szívni, de a kollégiumok
nagy számú partikulái. — elszórva kisebb vidéki
városokban — a deákos műveltség bizonyos fo-
kára eljuttatták a partikula székhelyén és kör-
nyékén élő kálvinista gazda családok gyermekeit
s míg a kiválóbbak minden akadály nélkül me-
hettek tovább tanulni a kollégiumba, az egysze-
rűbb tehetségűek s azok is, kik szüleik nyomán

gazdálkodással kívántak foglalkozni, tanultak any-
nyit, hogy nem érezhették magukat egészen ide-
genül a művelt emberek társaságában.

E partikuláknak nagy része elsorvadt, a
megmaradtak pedig mint az egyetemi tanulmá-
nyokra előkészítő teljes főgimnáziumok a régi
kollégiumok versenytársaivá lettek. A négy, sőt
két osztályos gimnáziumok — talán egy kis ki-
vétellel — teljesen eltűntek. Sorsukat megpecse-
telte az, hogy többé nem volt szükség a kezdet-
leges deákos műveltségre. Amint háttérbe szorult
a latin nyelv ismeretének szükségessége, feles-
legessé váltak ezek a kezdetleges deákiskolák.
Mert amennyire áldásos a klasszikai műveltség
megszerzése, épannyira kevés értelme van ma
már az elemi latin ismereteknek. Cicero, Horatius,
Homeros, Tacitus, Thukydides, Platon olvasása
mindenkor a legnagyobb gyönyörűségek forrása
lesz és a léleknek legnagyobb nemesítője. Ezért
a gyönyörűségért, ezeknek az értékeknek meg-
szerezhetőségért semminek mondható fáradság a
nyelvtan és mondattan tanulása. Am maga a latin
grammatika és syntaxis tanulása ezeknek a gyö-
nyörűségeknek reménysége nélkül ma, amikor a
köznap műveltségben a latin nyelvre szükség
nincs, nem lehet csábító.

Épen azért azoknak a számára, kik nem
akarnak teljes gimnáziumot végezni, a gimnázium
egy-két osztályának elvégzése ma nem bírhat vonzó
erővel. Aki értelmes földműves, jóra való iparos
vagy kereskedő akar lenni, többet ér még az
elemi iskola ötödik-hatodik osztályának elvégzé-
sével is, mint egy pár gimnáziumi osztály kijá-
rásával. Holott nem vonhatja kétségbe senki, hogy
a két osztályos kisgimnázium elvégzése annak
idején mégis csak nagyobb műveltséget, több tu-
dást biztosított, mint ma a teljes elemi iskola
végigtanulása.

Az elemi iskolák mellett szükségesek volná-
nak tehát a régi kis gimnáziumokat pótló intéz-
mények. Mondjuk: polgári fiúiskolák. Ilyen iskola-

tipusa azonban a mi egyházunknak tudomásom szerint egyáltalán nincsen.

Pedig a háború után bizonyára még nagyobb mértékben előtérbe áll a gyakorlati életpályákra készülő ilyen, az eleminél magasabb műveltséget biztosító iskoláinak szükségessége. Gazdasági életviszonyaink nagy mértékben át fognak alakulni. Bár hogyan végződjék a háború, annyi már is bizonyosnak mondható, hogy épen a gazdasági és különösen a mezőgazdasági életben lesz észrevehető a munkásférfiak nagyobb hiánya. S míg a tudományos pályákon, szellemi keresteknél és közhivatalokban foglalkozók között aránylag kisebb lesz a veszteség, tehát aránylag nagyobb a kínálat, — másrészt készen kell lennünk arra, hogy az állam, a miénk épenúgy, mint bármely más hadviselő állam, a háború anyagi terhei által megviselve, nem lesz abban a helyzetben, hogy a közhivatali állásokat az eddigi mérték szerint szaporítsa, — vagyis kisebb lesz a kereslet. Ennek folytán természetes, hogy a gazdasági élet elemi törvényei szerint sokkal többen fognak törekedni önálló gazdasági munka útján tartani fenn magukat. Vagyis: előreláthatólag sokkal kevesebben fognak lépni a tanulói pályára és sokkal többen fognak igyekezni azon, hogy minél korábban gazdasági téren érvényesülhessenek.

Ezért azt gondolom, a háború után gimnáziumaink egyrésze elnéptelenedik. A régi nagy

kollégiumoknál, melyeknek most is szinte több a tanítványa, mint a befogadó képessége, ez a körülmény nem lesz észrevehető. De igenis azon főgimnáziumaink egyrészénél, melyek ilyenekké csak nem régen fejlődtek a tanítványaik jórészét gyakorlati életpályákra korán elbocsátó partikulákból, minden valószínűség szerint megfogyatkozik a tanítványok száma.

Református egyházunknak, melyet múltja, iránya, demokratikus szervezete egyaránt a nép egészségének különös gondozására, a nép szellemi fejlődésének minél hathatósabb munkálására kötelez, idejében jó volna olyan iskolák állításáról s fenntartásáról gondoskodni, melyek — mint hajdan a partikulák — a termeléssel foglalkozók műveltségének, tanultságának emelésére, az elemi meghaladó ismeretek extensiv terjesztésére alkalmasok.

Egyház

A középszabolcsi református egyházmegye közgyűlése.

A középszabolcsi református egyházmegye szept. 26. és 27-én tartotta meg Nyiregyházán rendes őszi közgyűlését. Görömbei Péter esperes és Gencsy Albert gondnok társelnökségével.

Az első napot a tanácsbírói és előértekezlet a bírósági és fegyelmi ügyek vették igénybe, magára a

Tárca

Brit és angol keresztyénség.

Krisztus születése idején az egész Nagy-Britanniát három kelta törzs lakta, nevezetesen a szorosabb értelemben vett Angliában laktak a britek, Skóciában a piktek és skótok, Írországban pedig az irek.

Mikor Angliát a római birodalomba bekebelezték, az ott lakó britek a gyakori érintkezés folytán megismerkedtek a keresztyénséggel és megkeresztelkedtek. Az ily módon alakult brit egyház püspökei képviseletében a régi zsinatokon tekintélyes szerepet játszott. Pelagius nézetének felszínre jutásával pedig a dogmaképződésre is jelentős hatással volt.

Az V. század közepén (450 táján) az északon lakó pogány piktek erősen szorongatván a keresztyén briteket, ezek az Elba torkolatánál lakó pogány angolszászokhoz fordultak segítségért. Ezek vissza is verték a támadókat, de a megmentett termékeny országot a maguk részére tartották meg. Ígyképen a keresztyén britek kénytelenek voltak a mai Anglia délnyugati részére és Walesbe

vonulni, ahonnan sikeres missiói munkásságot fejtettek ki az irek és ezek közvetítésével a skótok között.

Az angolszászok csak a VI. század végén és a VII. század elején lettek keresztyének, elfogadván a Rómából közibök ment hittérítőktől a keresztséget. A római irányú, hódító törekvésű angolszász keresztyének aztán ellentétbe kerültek a régi, egyszerűbb irányú brit keresztyénekekkel.

Bár mindezen két irány azonos dogmákat vallott, mindamellett szervezeti és szertartási szempontból különbségek voltak közöttük; egyebeken kívül pedig lényeges eltérés volt náluk az, hogy a brit irány, az őskeresztyénségnek elmaradott és önállóan kialakult típusa, az egyéni szabadságon és személyes keresztyénségen épült fel, amely tettben és szóban érvényesült, mások irányában türelemmel viselkedvén; míg már az angolszász római irány vakbuzgóan, türelmetlenül, merev egyformaságot, rendszert kívánt, amely egyedül a hódító katholicizmusban jut kifejezésre. A két irány megfelelt a kétféle néptörzs t. i.: a brit és angolszász nemzetek faji természetének.

A brit és angolszász irány egy darabig — olykor fegyverrel is — küzdött egymással, majd a túlsúlyban

közgyűlésre másnap került a sor. A „Te benned biztunk eleitől fogva“ örökszép dallama s egy igazán fenkölt, és a mai időkhöz méltó, esperesi ima és elnöki megnyitó vezette be a közgyűlést. A világháború szörnyű veszteségei kint és bent, az e feletti hazafias gond és aggodalom, de másrészt a végső sikerben vetett biztos vállalásos meggyőződés esendültek ki az esperes szavaiból, mely hatást keltve a jelenlévőkben. Meleg szeretettel üdvözölték, több mint 25 éves gondnoki jubileuma alkalmából Gencsy Albertet, 20 éves esperesi jubileuma alkalmából Görömbei Pétert, Andrassy Kálmánt, kit igazán kiváló és önzetlen közéleti és szövetkezeti működéséért a Ferencz József rend lovagkeresztjével tüntetett ki Őfelsége, és végre — a kiváló főjegyzői működés után e. m. tanácsbírói állásra megválasztott — Korcz Józsefet.

Az igen bő tárgysorozat során fontos kérdések is kerültek napirendre. Behatóan foglalkoztak a tanítók tömeges hadbavonulása folytán mind több gondot okozó tanügy kellő ellátásával. A lelkészi kar erkölcsi és hazafias kötelességének ismerte el, hogy szükség esetén maga lássa el a fontos ténykedést s örömmel vette tudomásul, hogy — egy egyháztól eltekintve — nem is szünetelt a tanítás s a székely menekülő tanítók bevonásával az egész vonalon biztosítva van a jövő tanítás zavartalanulása is.

Az anya- és csecsemővédelem s a rokkantak támogatása terén úgy a lelkészegyesület, mint most az egyházmegye lelkesen ajánlkozott fel a vármegyei és társadalmi akció legodaadóbb szolgálatára és napiren-

den kívánja tartani ezt az elsőrangú és fontos közéleti kérdést.

Meghatott szívből vettek tudomást a cyclon rettetetes ereje által egyes református egyházak épületeiben okozott szinte helyrehozhatatlan károkról. Anyagilag is segítik a csapás által leginkább sújtott balkányi és geszterédi egyházakat, ez irányban lépéseket tesznek a felső egyházhatóságoknál s hálával adóztak a püspöknek, főispánnak, a balkányi népnek és a Gödény testvéreknek, kik gyorsan és sikeresen siettek annak idején a sújtott egyházak támogatására.

A reformáció jubileuma alkalmából az egyház fenntartó alapok létesítése s a leánynevelés fellendítése mutatkozott a református hitélet méltó mértföld köveinek. Sikerral biztató kezdeményezés történt e téren az irányban, hogy szépen fejlődő — bár a mai nehéz viszonyok miatt egyelőre nem működő — nyíregyházi református leányinternátus fejlesztessék polgári iskolával is felruházott leánynevelő intézettel.

Kegyeletes szavakkal parentálták el Baráth Imrét a gávai egyház 85. évét élt, s annak idején még az 1848-as nagy időkhöz honvédeskedő, nagyérdemű öreg lelkészét s Hajdu vármegye alispánját s egyh. m. gondnokát Kovács Gyulát s viszont dicsérettel illették a hadikölcsön sikere érdekében buzgólkodó lelkészeket és tanítókat.

Méltón fejezte be a közgyűlést Andrassy Kálmán dr. Szesztay Zoltán által támogatott indítványa, melynek értelmében lelkesedéssel határozta el az egyházmegye lelkészi és tanítói kara, hogy az erdélyi

levő angolszász jutott uralomra. A brit egyideig még életjelt adott külön létezéséről a kontinensre küldött irskót missionáriusai által (mint pl. Emmeran, Corbinian, az ifjabb Columba stb.), ám a féltékeny angolszászok e térről is leszorították őket lassanként (p. o. Yorki Wilfrid, Willibrord, Wynfrid=Bonifatius).

Az angolszász római irány a XII. század végére nemesak a brit keresztyénséget, hanem annak irskót árnyalatát is elnyelte, híveivel együtt bekebelezte.

A brit szellem azonban nem szűnt meg a külső szervezet eltűnével, sőt — habár a középkor folyamán, amikor a dán és normann invázió, mint szintén a belháborúk felzavarták Anglia békéjét, nem mutatkozott is, mindazonáltal a lelkeket felszabadító reformáció óta annál erősebben érvényesült.

Nem kell hozzá éles szem, csak némi megfigyelés, hogy meglássuk, miként a királyi szóval megindult reformáció az angolszász szellem sarja, míg a helvét reformáció érintésére teljes erejében kipattant puritán mozgalom a felszabadult brit keresztyénség hatalmas megnyilvánulása. Ettől fogva a két szellem ismét küzd egymással néha oly erősen, hogy magát, a már politikailag egységessé lett nemzetet is két ellenséges táborra

tépi. Cromwell idejében a brit szellem jutott diadalra bár a „protektor“-nak sok tusakodásába került, hogy az angolszász szellemet magában és politikájában kellő határok között tartsa.

Cromwell halála után már angolszász szellem állott őrt a kormány oldala mellett, hogy a hivatalos egyházon kívül más ne érvényesüljön, míg a brit szellem a felekezeti türelem ápolása folytán fokozatosan kivívta azt, hogy a többi felekezetek szintén egyenlő jogúak lettek az anglikán felekezettel.

Ez alkalommal azonban mellőzzük a részletezést. Mindenütt kitetszik a két természetű nemzet tragikus belső küzdelme, amely a nemzetet nem családoként osztja meg a brit és angolszász leszármazás szerint, hanem egy család kebelében is elválasztja a testvért a testvértől a kegyesség és érvényesülési vágy szempontja szerint.

A kegyes walesi (brit) leány buzgóságából kibugygyant a bibliaterjesztő társulat eszméje s ime a hajózó angol már üzleti tárgyul használja fel az Írást. Az egyik testvér szent gerjedelmében elmegy Afrikába a színesekhez, hirdetni Krisztust, a megszelidült négerék közé utána megy a másik testvér és ad, vesz, kalmár *

menekültek érdekében mindent elkövet, hogy azokat munkához, téli ruházathoz és az iskoláztatás lehetőségéhez hozzájuttassa. — á —

Az érmelléki egyházmegye őszi közgyűlése.

Szept. 27-én tartotta érmelléki egyházmegyénk rendes őszi közgyűlését. A közgyűlést 26-án lelkész-értekezlet előzte meg, mely a fuvarok drágasága, de talán inkább lelkészeink közönyössége miatt népesnek egyáltalán nem volt mondható. Az értekezlet tárgyai közül a debreczeni lelkészi-kör átirata a tűzbiztosítási díjak egyházmegyei jutaléka tárgyában, a Kálvin-szövetség megkeresése a felállítandó egyházi hivatalnokok betegsegélyező intézmény ügyében s a már sokat vitatott stóla-ügy felelevenítése emelhetők ki.

A debreczeni lelkészi-kör határozatát értekezletünk magáévé tette annyival inkább, mivel egyházmegyénk tűzbiztosítási térítménye a közíg. pénztárt illetve s elvesztése csak a járulékok felemelésével volna pótolható, de meg is toldotta azzal, hogy bizton várja a kerülettől, hogy a belkörü tűzbiztosító intézmény alapját megvetendő százalékot a tűzbiztosítási jutalékból a kerületi határozat értelmében tőkésíti. A belhivatalnoki betegsegélyező intézményt örömmel üdvözlí s megalkotására a zsinatot a maga részéről is kéri. A stóla-ügyben felterjesztéssel élt a kerülethez, egyben kérte a kerü-

letet, hogy kötelezze el lelkészeinket is, hogy kivétel nélkül minden temetésen lelkészi szolgálatot végezzenek. — A délutánt apróbb bírósági tárgyalások, majd tanácsbírói értekezlet foglalta le.

Másnap az 54 tárgyból álló közgyűlés a XC. zsoltár eléneklésével vette kezdetét. Esperesünk átértett imája követte a buzgó éneket. Mélyen szántó gondolatokban a borzalmas háború mélységes sebére vetett pillantás után az Istenbe vetett, erős reménység, mint harmateső hullott szavaiból sebzett szívveinkre. Gondnoki megnyitó követte a nagyhatású imát, párhuzamot vonván a középkori s a mai kultúra, a haladás hamis jelszava alatt véghezvitt embergyilkolásról kifejtve, hogy a meghamisított jelszavakat az egyháznak, Krisztus igaz vallása intézményének kell újra tartalmassá és valódivá tenni. Majd kegyeletos szavakban emlékezett meg Kovács András bályoki jegyző, volt egyházmegyei főjegyző haláláról.

Az esperesi jelentést olvasta fel főjegyzőnk. A mindenkben kimerítően tájékoztató jelentésből az érmihályfalvai egyháznak Lovas Sándor és neje által tett adomány hatott jótékonyan, hiszen még élénken él emlékünkből 100 ezer koronás kerületi alapítványuk s újra mintegy 4 ezer kor. értékű az érmihályfalvai egyháznak tett adományuk.

Az esperesi jelentés, időszaki intézkedések felolvasása után a szavazatlantó bizottság jelentette, hogy egyházmegyénk nagy többsége lelkészi tanácsbíróul Kiss Sándor poklostelki lelkészt választotta

codik a szerencsenekkel, míglen gyarmatává teszi országukat.

Közel egy százada, hogy az angolszász szellem fényűző kultuszával közelebb vitte az anglikán egyházat a rómaihoz, kifejezni akarván az egyházban a szervezett erőt, hatalmat (magas egyház), míg ezzel szemben a ceremóniatlan brit szellem szilárdan ragaszkodik az egyszerű szertartásokhoz (közegyház), tudván, hogy a keresztyénségben a Krisztussal való élet a lényeg. Ez a két irány erősen ellentétes ma is, jóllehet mindketten ugyanazokat a dogmákat vallják és ugyanazt az énekes és imádságos könyveket használják.

Ha az angolszász szellem jut túlsúlyra: uralkodik, parancsol, számít és zsarnokoskodik, ha a brit szellem érvényesül: épít, szolgál, munkálkodik és imádkozik. Az angolszász szellem gyermeke a kapitalizmus, a brit szellem szülöttje az emberbaráti munkás mozgalom. Az angolszász szellem tüzi ki a háború céljául az ellenséges hatalom teljes leveretését, míg ugyanakkor a brit szellem a következő, nemrég olvasott szavakat sugalta: „Az angol munkásoknak most minden erejüket arra kell fordítaniok, hogy a kormányt reábirják: terjessze a béke feltételeit a nyilvánosság elé és legyen hajlandó véget

vetni ennek a borzasztó és céltalan mézszárlásnak a béketárgyalások révén.“

Íme a két irány; mindakettő — lévén két külön faj öröksége — önálló, mindakettő céltudatos, mindakettő küzd az érvényesülésért békében otthon egymással, háborúban az angolszász irány a diplomáciában, a brit a nemzet kebelében. S hogy nem mindig a brit szellem győz, ez igen természetes, ha meggondoljuk, hogy egységes nemzeteknél is mily ellentétes áramlatok irányítják az állam hajóját.

Mindezeket így tanultam a történelemből, így tapasztaltam az angolok életéből s így látom nyilvánulni a mai háborús Anglia viselkedésében is. Anglia mai diplomáciája és Albion népének jelenlegi viselkedése egyáltalán nem menthető, még kevésbé igazolható; magyarázatképen azonban ismernünk kell e nép öröklött faji tulajdonságait, jellemét s azokat az ideáljait, amelyek megvalósítását céljául tekinti. A többi a nemzetek léterdekeiért vívott küzdelmek történelmének lapjaira tartozik.

E. K.

meg. Esperesünk üdvözlő szavaira tartalmas beszéddel válaszolt új tanácsbíránk.

Jól esett hallanunk, hogy a szalacsi egyház is meghívás útján Hegedűs Albert lelkésszel töltötte be lelkészi állását. Közel 3 év alatt több, mint 7 egyház lelkészi állása töltetett be egyházmegyénkben, minden nagyobb emóció nélkül, meghívással. Talán nem is oly rosszak azok a törvények s főként nem annyira romlott a mi népünk, hogy folyton a ki-nevezés mumusával kellene előhozakodnunk, talán megfelelő is ez a választási rendszer, csak bánni kell vele tudni. Majd az újonnan választott tanítók esküdtek fel. A lelkész értekezleti és tanügyi bizottsági előterjesztések után az egyházmegyei tisztviselők választása következett; kerületi képviselők lettek: Takács Zsigmond lelkészi, Magyar Miklós világi rendes, Szabó Zoltán lelkészi, Váradi Miklós világi póttagok. Egyházmegyei könyvtárnok: Fias Kálmán, levéltárnok: Szatmári Károly, számvevőszéki elnökök: Bányai László, Babós János, köri számvevők: Kalmár István, Fias Kálmán, Szatmári Károly, Varga Béla, köri dékánok: Csokonai József, Kalmár István, Szatmári Károly, Székelyhídy Béla. Tanügyi biz. elnök: Varga Béla.

Még egy néhány kisebb jelentőségű ügy előterjesztése után végére értünk tárgysorozatunknak. — Esperesünk berekesztő szavai után felhangzott ajkainkon újra az ének és szállt a fohász „Megtünődte már e nép a múltat s jövődöt” s úgy éreztük, mintha felfogta volna erőtlén hangunkat egy jótékony kéz s valami kibeszélhetetlen remény ferközött szívünkbe, mely susogta biztatóan, édesen, hogy tavasznak jöttével mikor újra találkozunk, a béke áldó sugarai csokolják a véráztatta kemény rögöket. Hatalmas Istenünk, váltsd valóra reményeink!

Délben közebéd volt, kellemesen telt az idő, melyet felköszöntők fűszereztek. Magyar Miklós az újonnan választott tanácsbíró, Konrád László a szalacsiak ifjú lelkészét, Füzesi Endre Végh József esperest, tudósító egyházmegyénk főgondnokát életette. Majd tárogató hangjai mellett előkerültek régi dalokban kurucvitézeknek, piros csizmás daliáknak édes emlékei. 4—5 óra közt oszlottunk szét, magunkkal vivén egy tartalmas napnak emlékeit csendes otthonunkba.

Székelyhídy Béla,
lelkész, értekezleti jegyző.

A felsőszabolcsi református egyházmegye őszi közgyűlése.

A felsőszabolcsi református egyházmegye őszi rendes közgyűlését szeptember hó 27-én tartotta meg Kisvárdán, a református elemi leányiskola he-

lyiségében, melyre a szép számban egybegyűlt tagok immár ötödször gyűltek össze a világháború óta, az anyaszentegyház építésére. A gyűlést, Vas Mihály esperes, lelkünk szomorú érzéseit oly hiven visszatükröző, könnyeket fakasztó imája után, Jármy Miklós gondnok nyitotta meg, fájdalmas lélekkel esetelvé a mostani vészterhes idők elszomorító eseményeit. Kun Szabó Gyula újonnan választott lelkészi főjegyző, a hivatali esküt letévén, állásában megerősített s előbb elfoglalt aljegyzői állásának, úgyszintén a Jármy Béla tanácsbíróvá választása következtében megüresedett világi aljegyzői állásnak betöltése elrendeltetett. Általános érdeklődés tárgyai voltak a megzokott nagy gonddal készített időszaki és évi esperesi jelentések. Kis József rév-erényosi, Újleky Lajos újkenézi újonnan választott lelkészek s Paraszkay Miklósné anarcsi tanítónő állásukban megerősítettek. A Kovács Lajos kisvárdai lelkész lemondása folytán megüresedett egyházmegyei közigazgatási pénztárnoki állás egyhangúlag Szentpétery István tiszamogyorósi lelkésszel s az ő általa előbb viselt ellenőri állás pedig Cseh Zoltán fényeslitkei lelkésszel töltetett be. Az intézkedést igénylő egyházkerületi határozatok megfelelő alkalmazkodás és végrehajtás céljából tudomásul vétettek. A tanítói díjleveleknek az 1913. évi XVI. t.-c. értelmében leendő átalakítása elrendeltetett. Az egyházi épületeknek tűzkár elleni pótbiztosítása, — tekintettel az épület-anyagok s építési munkák tetemes megrágulására, egyháznak figyelmébe ajánlott. A nyíregyházi leányinternátus igazgatótanácsának azon jelentése, hogy az internátus a jelentkező tanulók csekély száma (5) miatt, a folyó iskolai évben sem nyitható meg. — fájdalmasan vétett tudomásul. Kimondotta közgyűlés a kékcsei presbiterium feloszlását, az állásukat indokolatlanul el nem fogadó presbiterek megbírságolását s az egyház felügyelő gondnokául Borbély Endre tiszatársulati pénztárnokot választotta meg. Jóváhagyta közgyűlés a dombrádi, gyürei és kéki pótadó-kivétést, továbbá a kisvárdai, rétközberencsi és petneházai egyházak hadikölcsön-kötvényeire lombardkölcsön felvételét, úgyszintén a petneházai Uketyevich-alap, valamint a laskodi Okolicsányi Józsefné és özv. Jármy Ödönné által adományozott egyházfenntartási alapok alapító-leveleit. Egyhangúlag fogadta el közgyűlés ifj. Keresztessy Sándor nyírkarászi lelkésznek azon indítványát, hogy az egyetemes konventen egy lelkészi előadói állás is rendszeresíttessék és ennek támogatása végett átír az összes egyházmegyékhez s felterjesztés: el él az egyházkerülethez. Ezekon kívül számos egyházat és egyeseket érdeklő ügyet intéztek el s a gyűlés a déli órákban ért véget, mit a szokásos közebéd követett.

Úgy a közgyűlésen, mint az ezt követő köz-
ebéden meleg érdeklődéssel és szeretettel fogadott
vendégünk volt egy menekült erdélyi lelkésztestvé-
rünk, akinek ajkairól szomorú szívvel hallgattuk
végig a békés otthonukból menekülésre kényszerített
testvéreink nyomorúságait s viszontagságait. Sze-
münkben könnyel, szívünkben szeretettel s lelkünk-
ben azzal az elhatározással vettünk búcsút közebéd
után egymástól, hogy községekben szélesebb körű
gyűjtést indítunk menekült testvéreink támogatá-
sára. Vajha Istennek Lelke könyörületre indítana
minden szívet s jó szándékunkat gazdag eredmé-
nyekkel ékesíthetnők!

Keresztesi László.

Iskola

Tanévnyitó imádság.

1916 október 7.

A mi segedelmünk legyen az Úrtól. Ámen!

Mindenható Isten, mennyei Atyánk! A Te léte-
nek nincs kezdete, és vége sem lesz soha örökké.
Változhatatlan dicsőségedet hirdeti a természet és a
mindenség tökéletességéről beszél. Világosság, szentség,
fenség övezi királyi trónodat és igazsággal, kegyelem-
mel kormányozod a népek ezereit. Bizonyára egyedül
csak Te voltál és Te vagy erős Isten és Te megmaradsz
minden időben.

Hozzád járulunk, Elődbe borulunk azért mindenha,
mert Te vagy a Benned bizóknak menedéke nemzedé-
kről nemzedékre; Téged kérünk segítségül a szorongat-
tatások közepett. Reád bízunk magunkat, ha gondok
terhe, aggodalmak súlya nehezedik reánk; gondviselé-
sedtől várunk oltalmat, amikor mindenfelől megkörnyé-
keznek az ellenségek rettegései. Általad remélünk győ-
zedelmet, ha a bűn és gonoszság hatalmasságai ostromra
szállanak ellenünk és Tőled esedezünk békességet, va-
lahányszor lelkünk remeg, szívünk szorong a vészek és
viharok láttára.

Óh hová is mennénk, kihez kiálthatnánk vigasztaló,
buzdító, bátorító kegyelmért most is, amidőn hazánk,
nemzetünk, mindenünk biztonságáért vívódunk, veríté-
kezünk, reménykedünk —, hanemha egyedül Hozzád,
aki bölösen teremtettél, fenntartasz és igazgatsz minde-
neket, aki édes Atyánk vagy szent Fiadban, a Jézus
Krisztusban?!

Istenünk, Atyánk! Jövel, légy velünk!

Jövel, légy velünk Szentlelkednek kegyelmével e
most kezdődő iskolai év folyamán is, hogy amiképen
nagy Neved imádasával és segítségül hívásával indulunk
el életpályánk emez új szakaszának beláthatatlan, titok-
zatos ösvényein: azonképen majd, az elibénk tűzött cél
elérésekor, hálaadással és örvendező lélekkel magasz-
taljuk szent Felségedet megtartatásunkért és áldásaidért.

Evégből szenteld meg szívünket, hogy minden
hiábavaló, tisztátalan érzéstől végképen megválva, go-
nosz kívánságokat kerülve, bűnbánó töredelemmel, hívő
engedelmességgel és a Te félelmedben vigyük véghez a
mi megszenteltetésünket, a Te akaratod szerint.

Világosítsd meg Lelked fényével és ígéd szövétne-
kével a mi elménket, hogy a Te törvényednek és evan-
géliomodnak csodálatos világosságát tisztán láthassuk,
Téged igazán megismerjük és minden cselekedetedben
szemlélvén bölcsességod, igazságod, irgalmasságod bi-
zonyosságait: szent Nevedet féljük és magasztaljuk.

Buzdítsd fel lelkünket a Te egyedül jó akaratod
engedelmes teljesítésére, hogy a hamisság cselekedeteitől
örizkedvén és gondolatainkat, szándékainkat szolgálá-
todra és dicsőségedre szentelvén: készséggel és híven
betöltsük tisztünket, hivatásunkat, amelyre elhívtál és
rendeltél nagy kegyelmedből.

Istenünk, Atyánk! Szent neved félelme a bölcses-
ség kezdete. Cselekedjed azért, hogy a tudomány, mi-
veltség és eszményiség célja felé törekvő tanuló ifjúság
gondolatai, vágyai, szándékai, reményei a Te irántad ér-
zett szent tiszteletből és gyermeki hűségéből, mint kút-
föből fakadjanak. Hozzád, Atyánkhöz méltók, akaratod-
dal megegyezők legyenek és hív sáfárkodás jutalmaként,
a köz javára és Neved dicsőségére beteljesüljenek.

Ápold, terjeszd a mi ifjaink között a tiszta erköl-
ciséget, keresztyéni feddhetetlen jellemet; adj nekik
képességet, elszántságot és buzgóságot szent Fiad kö-
vetésére és a Te országod hivatott polgáraihoz illendő
nemes életre.

Vajha a mi ifjaink útának fénylő szövétneke és
ösvényeik világossága szünetlenül a Te evangéliomod
maradna, hogy megtartanak a Te igazságodnak ítéleteit
mindenható. Segítsd meg erre őket, segíts meg mind-
nyájunkat Lelked kegyelmével.

Könyörgünk Hozzád, mennyei Atyánk szent orszá-
god eljöveteleért, egyházad fennmaradásaért, terjedésé-
ért; a hit, a tudomány és a tiszta erkölcsiség vetemé-
nyes kertjeinek virágzásáért, gyümölcsözéséért.

Hozzád imádkozunk óh Isten, jó Atyánk, őseink
drága örökségének, édes magyar hazánknak sértetlen
épségéért, nemzetünk békességéért és boldogságáért s
közelben és távolban vívódó és verítékező hős seregeink
győzedelméért.

Áldó kegyelmed sokasodjék meg hazánkon, nem-
zetünkön, királyunkon és kormányzásának diadalmas
tényein.

Bölcsességod és gondviselő oltalmad bizonyosságait
láttasd meg városunkon, intézményeinken, nagyjainkon
s kicsinyeinken most és nemzedékről nemzedékre.

Óh seregeknek Istene, szent színed előtt leborúlva
esedezünk, tekints reánk kegyelmesen, segíts meg, tarts
meg, hallgass meg minket a Te véghetetlen atyai szere-
tetedből az Úr Jézus Krisztusért. Ámen.

Úri imádság.

Sziből fohászoktunk Hozzád teremtő Istenünk, kegyelmes Atyánk! Gyermeki bizodalommal és jó reménységgel kérjük, várjuk mindenre elégséges áldó segédelmet. Óh cselekedjed, hogy legyen nekünk mindenekben a mi hitünk szerint a Jézusért. Amen.

Erdős Károly.

Közélet

Széljegyzetek.

— Lelkészegyesületi felolvasás részletei. —

A lelkészi iroda.

A Debreczeni Protestáns Lap folyó évi február 6-számának tárcájában egyik budai ifjú kollegánk „Levéltöredék” cím alatt igen kedvesen és okosan ír, böles tanácsokat adva új paróchiára költözött barátjának, aki erre őt bizalmas levélben felkérte. Említett ifjú lelkész-társunk igen helyesen járt el, mikor e levelet közérdekű s tartalmas voltára tekintettel nyilvánosságra hozta. Mindjárt a levél kezdetén a lelkészi iroda, mint ő kifejezi, tanuló szoba helyére, formájára, berendezésére nézve igen ügyes tanácsokat ad. Többek között ezt mondja: „A paplakon ez az első szoba. Ne írd rá az ajtajára: „Lelkészi hivatal”, e nélkül is rád találnak híveid s a hivatal szó kellemetlen emlékeket ébreszt fel bennünk. Válaszd ki tanuló szobául a legjobb fekvésű, legszebb szobát, tartsd mindig tisztán és rendben... Egyszerű, de lehetőleg művészi berendezéssel tedd e szobát vonzóvá és lakályossá... Olyan legyen ez, mint egy kis szentély, hogy a belépő meghatottan és ünnepelesen érezze magát... Ne álljon el a szívverésed, ha valamelyik híved sáros csizmával belép hozzád. Csak ültess le nyugodtan, hadd markoljon belé lelkébe lakásod egyszerűségének, tisztaságának derüje és hadd finomítsa a lelkét...” Ilyen forma tanácsokat ad s ezeket írja fent említett ifjú kollegánk. Én, t. értekezlet, egyáltalán nem tartottam feleslegesnek, hogy az idézett levéltöredékből e rövid passzust szó szerint ide iktassam. Minden egyszerűségük mellett is annyira lélekbe markoló igazságok ezek, hogy aki mint falusi pap ismeri a mi népünket, annak gondolkozását, érzületét, lelkészéhez való viszonyát, lehetetlen, hogy igazat ne adjon ügyes tollú ifjú kartársunknak. Hogy mi az a lelkész iroda falu helyen egy hivatása magaslatán álló lelképásztor vezetése mellett s mivé lehet a pastorális s belmissziói munkálkodás szempontjából, íveket lehetne róla összeírni.

Mindenesetre ama rideg, hideg világi hivatalos helyiségektől teljesen elütő hivatalos helynek kell lenni a lelkész irodájának. Alig van egyháztág, aki egyszer vagy máskor, egy vagy más ügyben, a lelkész hivatalos helyiségében meg ne jelenne. És jegyezzük meg, hogy

az az emlék, melyet onnan magával elvisz, évekig kitörölhetlen nyomot hagy a lelkében.

Ha én, mint lelképásztor, érzem is azt, hogy annak az egyszerű embernek lelki világa s az én lelki világom között meglehetősen különbség van s ha néha talán kellemetlen is rám nézve az odajövele s ügyének-bajának hosszadalmas előadásával olykor alkalmatlanságot is okoz, meg ha vele született makaessége és önfejűsége sokszor próbára teszi türelmünket s a józan meggyőzés elé szinte áttörhetlen korlátokat állít, s lelkivilágának eddigi fejlődése sokszor képtelenné teszi a legvilágosabb ügyek, dolgok s igazságok megértésére: ám sohase éreztessük vele azokat a kellemetlen érzéseket s azoknak külső nyilvánulásait, melyek ilyenkor lelkünkben feltámadnak, hanem az önmegtagadásnak s önmérséketnek nemes érzésével tűrjük el az ő gyengeségüket. A sokszor elénk kerülő korlátolt és együgyű felebarátaink ébresszenek szánalmat a mi lelkünkben, hogy olyan mostoha körülmények közé kerültek éltök eddigi folyamán, hogy a józan ítélet világossága nem tudott hozzá férközni homályban bolyongó, talán a rossz indulat vezetésétől eltévelyített lelkükhöz.

Ha én azt az egyszerű embert, aki hozzám jön tanácskérés végett, vagy más ügyből kifolyólag, legyen bár néhány perces dolgom vele, szíves előékenységgel fogadom s leültetem, ügyének előadását türelemmel meghallgatom s ha csak módomban áll, dolgának előbbvitelénél segítségére leszek s kerülöm a világi hivatalok ama gyakori eljárását, mely kurtán, sokszor sértően egykét szóval végez az ügyes-bajos emberekkel s őket rövidesen elútasítja vagy félórakig engedi állani hát megett azt a szegény járattlan embert, hogy akkor aztán egykét goromba szóval szabaduljon tőle; ha én azt a bizalmat, mellyel hozzám fordul tanácskérés végett, tőlem telhető szívességgel viszonzom: minthogy az az egyszerű ember bennem, az Úr szolgájában látja mintegy megtestesítőjét az egyház fogalmának, erősebb kapcsolattal fűződik egyházához, szívesebben jön az Isten házába, hogy hallgassa az ige hirdetését s jobban hajlik a tanácsra, az intésre, amelyek a lelképásztor ajkairól hangzanak el.

Csak gondoljunk a közel múltnak s a jelennek sok aggodalommal, tanácstalansággal telt idejére, mikor a lelkészi iroda valósággal tudakozódó, levelező s tanácsadó helyé vált, ahol százak és százak fordultak meg a háború folyama alatt: milyen fenséges alkalmakat nyújtottak ezek a sokszor talán alkalmatlan időben jött látogatások a vigasztalásra, erősítésre s keresztyéni szeretet gyakorlására s ha az a lelkész igazán hivatásának élt: de sokakat bocsáthatott el jó tanáccsal, e mellett megerősítve, megvigasztalva, újult reményekkel, váró bizalommal s a csüggettség fájó érzésétől megszabadult erős lélekkel.

Ilyen gondolatokat ébresztett bennem s emlékeket elevenített fel lelkemben az érintett levéltöredék olvasása.

Valami a hitetlen papokról és éretlen kritikusokról.

Ne gondoljuk, hogy minden tollforgató ifjú lelkész-társunk olyan hangon s körben közvetíti gondolatait, mint ama levéltöredék tisztelt írója. Vannak, még pedig nem kis számmal, az iskola porától alig megszabadult ifjú lelkészek, kik a szerénységgel s önmérséklettel, ezekkel az igazán szép papi erényekkel nem nagyon díszkedhetnek; kik nagy előszeretettel oktatgatnák mostanában idősebb lelkész-társaikat olyan igazságokra, melyekre nézve ők emezektől sokkal többet tanulhatnának. Ez azonban még nem lenne valami nagy baj. De valójában sokszor olyan magatartást tanúsítanak, mintha a híres 42-es mozsarakat legalább is ők találták volna fel s az Úr szőlőjének régebbi munkásai pedig legnagyobb részben a tudatlanságnak s hitetlenségnek a vizein eveznének. Hogy csak egy példát említsek: pár hónappal ezelőtt olvastam egy ifjú kollegám tollpróbálgatásának egyik zsengéjéből, hogy a papok nagy része hitetlen s hogy nem tudnak imádkozni, azért nincs sikere lelkészi munkálkodásuknak. Az angol pietizmusnak e zöld hajtása aztán a fenti tónusból épületes oktatásban részesít bennünket hitetlen s imádkozni nem tudó lelképásztorokat.

De hát az ég szerelméért, ugyan honnan veszi e vakmerő állításhoz az alapot ez az ifjú kollegánk? Talán abból az egy-két véletlen példából, mely tapasztalatának szűk korlátain belül felületesen ítélező lelkét megbotránkoztatta?! Avagy, mert mi farizeusi módra nem állunk ki a nyílt piacra, hogy láttassunk az emberektől s ellene mond minden porcikánk az afféle álkegyeskedéseknek?

Hát lehet, hogy az a szemforgató kegyeskedés távol áll tőlünk, mert a magyar református ember, legyen akár pap, akár egyszerű egyháztág, a maga lelkének becsületos nyíltságával idegenkedik minden szemforgató alkoskodástól; de a mi minden nagyképszerűségtől ment hitbuzgóságunk s lelki elmerülésünk mindig többet jelent s bizonyára áldásosabb, mint az efféle hivatatlan s elbizakodott oktatóknak legtöbbször csak külszínes kegyeskedése.

Bokross Elek,
református lelkész.

Pár megjegyzés a második próba-énekeskönyvre.

Hogy a próbaénekeskönyvhöz hozzá szólok, annak oka az, mert attól tartok, hogy amit én felemlíték, az alapos bíráló, ki az egész énekeskönyvet felül fogja bíráltni, arról, amiről én szólok, nem fog szólani. Előre becsátom, hogy ami a zenei, költői elrendezést s kisebb jelentőségű átdolgozásokat illeti, megnyugszom az énekügyi bizottság munkálatában, mert az a zenéhez, költé-

szethez értő illusztris férfiak gondos összeállítású műve. Nekem azonban más tekintetben vannak az új próba-énekeskönyvre megjegyzéseim. Először is megjegyzem azt, hogy halotti énekeinknek a zoltáros, vagyis énekeskönyvünkbe felvételét helyeslem is, nem is. Helyeslem azért, mert így többeknek meglesznek halottas énekeink is, míg ha külön volna a halotti énekes könyv, az egyháztagok egy negyede nem venné meg. De másfelől célszerűtlen, ha az énekeskönyvbe felvesszük a halotti énekeket, mert nehéz lesz a kezelése temetések alkalmával főként téli hidegebb időben. A halotti énekeskönyvnek célszerűségi tekintetből külön kellene lenni, mint eddig is volt.

Második megjegyzésem ez: Nagy hibának tartom az énekeskönyvből a heti imádságok kihagyását és helyébe a halotti énekek bevitelét. Hogyan tartson a család házi istentiszteletet, ha nincsenek az énekeskönyv végén egészhetre való imádságok? nem kellett volna az imádságokat kihagyni, sőt bővíteni kellett volna azokat minden nagy ünnepeinkre vonatkozó alkalmi imádságokkal, mert ha házi istentisztelet tartatik, előbb énekelni, azután imádkozni, bibliát olvasni, végre az úri imát vagy más berekesztő imádságot kell mondani —: de honnan mind-ezt? ha nincs meg az énekeskönyvben?

Harmadik megjegyzésem az, hogy a zoltár rész előtt ott kellene lenni a tizparancsolatnak a dícséreték előtt az úri imádságnak, és vagy végül vagy az úri ima után az apostoli hitformának, hogy azokat, mikor előveszik az énekeskönyvet, lássák, olvassák, ha nem tudják, megtanulják a hívek. Az nem kellő ellenérv, hogy a tizparancsolat és az úri ima benne van a bibliában, az apostoli hitformát kivéve. Én még ennél is tovább mennék, a tizparancsolatot és az úri imát aranyozott betűkkel a szószerző oldalára íratnám, hogy azok a templomban mindég a hívek szemé előtt legyenek. Az apostoli hitformát pedig a szószerzővel szemben eső helyen íratnám fel, vagy más kitalált alkalmas helyre. A bibliának pedig a szószerző támlájának közepén kellene lenni.

Ami az énekeskönyv főfelosztását illeti és az énekek számozását, az helyes, hogy a zoltárok vannak elől római számokkal, a dícséreték arab számokkal. Az alkalmi ének darabok között helye lehetne az iskolafelavatásra és házszentelésre való énekek is. Talán csodálkozni fognak némelyek azon, hogy jutott ez nekem eszembe? Azért, mert szerintem első különös értelemben véve szent hely a templom, azt fel szokták szentelni, második szent hely az iskola, harmadik szent hely a családi hajlék, ezt már nem szentelik fel, holott legalább vallási nyelven a család lakhelyét családi szentélynek szoktuk nevezni, s hirdetjük is a szószerzőből, hogy tartásuk templomnak, szentélynek azt a lakhelyüket, ahol Istennek tetsző szent életben s boldogságban kell élniök.

Hogy vallási és erkölcsi szempontból mily szükséges volna az új házak felszentelése, azt lehet gondolni. Ne az lebegjen előttünk ennek mérlegelésénél,

hogyan ez róm. kath. szokás. Nem az a kérdés, hogy mely vallásfelekezethöz van szokásban; hanem az, hogy szükséges-e ez, helyes-e ez, előmozdítja-e a vallásos érzést, növeli-e azt, helyes-e? nem ütközik-e dogmánkba? A vallásos színezet szükséges ilyen esetekben is, mert a vallásosságot, ami cél, előmozdítja, növeli. Kívánatos, hogy ez új próba énekeskönyvhöz minél többen, mennél szakszerűbben szóljanak hozzá. Ezt óhajtottam szerény megjegyzéseimmel inauguralni.

Bélavári.

Irodalmi szemle

A Debreczeni Lelkészi Tár folyó évi szeptember hónapjára szóló kilencedik füzet a szokottnál is változatosabb és terjedelmesebb alakban jelent meg. Képviselet van benne a kiadvány mindhárom alkotó eleme; nevezetesen I. szám alatt a Theologiai Értesítő rovatában Deák János folytatja értekezését az ótestamentumi írásmagyarázat, izrael története és az ótestamentumi bibliai theologia újabb problémáiról. A II. számú beszédek és különféle istentiszteleti alkalmakra szóló imádságok írói: Dr. Baltazár Dezső püspök, aki Csel. 20, 24. alapján az önfeláldozás kötelességéről elragadó és meggyőző erővel szól; Bányai Sándor hódmezővásárhelyi főgimnáziumi vallás tanár háborús időszakra szóló ifjúsági tanításának alapszövege 1 Sám. 7, 12; Bodor János szászvárosi református lelkész Jel. 14, 6. 7. nyomán reformációi emlékkünnepre szánt elmélkedést közöl a keresztyénség életforrásáról, ellátva előimádsággal. Erdős Károly lelkész-képző intézeti tanár Ésaías 26, 3. verse alapján korszerű vonatkozásokkal színezett prédikációt mutat be, melynek fő tétele a Krisztusban való békesség. Az ismert nevű Haypál Benő budai református lelkész Eféz. 6. 12. verse szerint szónoki lendülettel elmélkedik, alaptételül tűzvéni ki a jelszót: Legyetek erősek az Úrban! Végül Nagy Lajos jelenleg tábori lelkész Jel. 2, 10. alapján, homiliát tett közzé, melynek címe: A próba. III. szám alatt, az Értekezések című rovatban olvasható Zoványi Jenő egyetemi tanár tartalmas, értékes és alkalmi tanulmánya: A reformáció művelődéstörténeti jelentőségéről. A vállalat külön kiadványként is közli, mint a Theologiai Értesítő 9. számát: Deák János értekezését, mint szintén az Értekezések sorozatos folytatásaként Zoványi Jenő egyetemi tanár jelzett tanulmányát. A Debreczeni Lelkészi Tár havonként jelenik meg és előfizetési ára egész évre 14 korona, az ORLE és MELE tagjainak egész évre egyszerre előfizetve 12 korona. Megrendelhető Hegedűs és Sándor könyvkiadóhivatalában Debreczenben.

Erdős Károly, A Didache kora. Tanári székfoglaló értekezés 1916. március hó 11. Debreczen 1916. Ára 1 korona, kapható Csáthy Ferenc könyvkereskedő bizománysnál Debreczen. Ennek a 41 lap terjedelmű érte-

kezésnek az első szakaszában kritikailag igazolja a szerző, hogy a 211–218 táján elhalt alexandriai Kelemen-től kezdve, a 420-ban meghalt Hieronymusig terjedő két század egyházi irodalomtörténeti adatainak, valamint az egyházi kánonoknak és kánonjegyzékeknek tanúsága szerint a Didache már az alexandriai Kelemen kora előtt ismeretes okmány volt. A második szakaszban a Didache eredeti szövegének egyes őskeresztyén korbelt, illetőleg néhány tudós szerint állítólag korábbi keletű apokrif irat, nevezetesen a Barnabás levele, Hermas Poiménje és antiochiai Ignatius levelei szövegével való kritikai egybevetése alapján meggyőzőleg kimutatja, hogy a Didache azoknál az őskeresztyén korbelt iratoknál régibb korú újszövetségi apokrifon. Végül a harmadik szakaszban vizsgálat alá veszi közvetlenül a Didache tartalmát, illetőleg szövegét és ennek a keresztyén tanról és morálról szóló tanításából, továbbá az istentiszteletre és sákramentomokra, mint szintén az egyházi szervezetre vonatkozó rendelkezéseiből tudományos kritikai módszerrel megállapítja, amit végeredményül jelez is, hogy tudnillik nézete szerint a Didache, az első század befejező esztendejében kelt, őskeresztyén okmány alapvető fontosságú.

Évkönyv a debreczeni református kollégium felső oktatási intézetéről az 1915–16. iskolai évről. Közvetteszi Dr. Kun Béla. XXXVIII. (II.) évfolyam. 115 lap. Ennek a tanügyi és kortörténeti szempontból egyaránt figyelemre méltó és nagybecsű Évkönyvnek terjedelméből negyvenegy lapot foglal el Erdős Károly lelkész-képzőintézeti tanár székfoglaló értekezése, melynek címe: *A Didache kora.* E művet ugyane rovatunk alatt mutatjuk be. Az Évkönyv történelmi adatai során megemlékezik az igazgató a hadbavonult 42 theologus önkéntesről és őszinte kegyeletes érzésekkel örökíti meg a hősi halállal kiváló és felejthetetlen ifjú emlékezetét; azután beszámol a lelkész-képzőintézetnek, mint szintén a kollégium többi tagozatainak, nevezetesen a felső oktatási intézet jogi és bölcsészeti tagjainak, a főgimnáziumnak és tanítóképezdének tanügyi gyarapodásáról, az iskolai ünnepekről, a felső oktatási tanács tagjainak egyháztársadalmi buzgó tevékenységéről, a kollégiumot alkotó egyes kiválóságok érdemeinek méltánylásáról, az egyetemmel való bensőséges, harmonikus kapcsolatáról, általában véve az ősi Alma Mater 1915–16. tanévi életében előfordult jelentősebb mozzanatokról. Ami közelebbről a lelkész-képző intézetet illeti, erről külön szakaszban is részletesebb tájékoztatást nyújt az Évkönyv, közölve az intézet tanrendjét, hallgatóinak munkásságát, a részökre kiosztott több mint ötvénezer korona segítség kimutatását, a tanárok példás buzgósággal kifejtett irodalmi tevékenységét és így tovább. Szinte szeretnők szóról-szóra kiírni ide az ifjúsági egyesületekről szóló jelentéseket, de mert térhiány miatt ezt nem tehetjük, ez úton hívjuk föl rájuk az érdeklődők figyelmét. Az Évkönyvet összeállító és közrebocsátó dr. Kun

Béla, kit a tiszántúli egyházkerület közgyűlése az 1914. évi szeptember 1-től 1920 augusztus 31-ig terjedő időre választott meg kollégiumi igazgatóvá s a felső oktatási tanács elnökévé, erről a tisztségéről számos nagymértékű és nagyértékű elfoglaltsága folytán az 1916. év augusztus 31-ével befejezett tanév végére lemondását bejelentvén, helyébe az egyházkerületi közgyűlés egyetértő javaslatára egyhangúlag D. Lencz Géza egyetemi tanárt választotta. A lelépő érdemdús és buzgó tevékenységű igazgatót őszinte és méltó elismeréssel honoráljuk, a belépő munkabíró és céltudatos igazgatót pedig teljes bizalommal üdvözöljük.

Ígehirdető. Egyházi beszédek gyűjteménye. kiadják Révész János ev. lelkész, Soltész Elemér református lelkész szerkesztők. Megjelenik havonként. A folyó évi 10. füzet tartalma a következő: Kiss Samu Borúra derű. — Vasárnapi. Erdélyi Imre Nép sokasága, nép elfogyása. — Háború idején. Domján Elek A szeretet maga az élet. — Vasárnapi. Mészáros János Isten országa küszöbénél. I. — Úrvacsoraosztást megelőző vasárnapon. Mészáros János Isten országa küszöbénél. II. — Úrvacsoraosztás napján. Soltész Elemér Haszontalan szolgák vagyunk. — Reformációi. Csernák Béla A reformáció isteni kijelentés. Előfizetési díja: egész évre 12 K, fél évre 6 K, Negyed évre 3 K.

Halottaink

Tömöry Jenő debreczeni igazgató-tanító, egyházunk egyik legkiválóbb tanítója, Lapunknak nagy örömmel és buzgósággal ajánlkozó munkatársa, tanügyünk nagy veszteségére, az olasz fronton hősi halált halt. Tanítványain és tisztelőin kívül hitvese gyászolja.

Emlékét szívünk mélyébe vésve híven megőrizzük.

Különfélek

Október 6.

A multból, évtizedek sűrű fátyolán keresztül is megjelenik előttünk a mai napon ama halhatatlan Tizenhárom nemes alakja.

Napjaink a diadalmas fegyvertények sorozatával írják be friss emlékezetünk táblájára korunk nagy vezetőinek a neveit s őszintén megvallva, ma már szinte meg kell erőltetni az emlékező képességünket, ha az egykorúak szívébe dicsőséggel, majd gyásszal bevésset ama tizenhárom hős martír nevét felsorolni akarjuk. Ám amikor ezt tesszük, csodálatos tanulság, nemzeti létünkbe mélyen vágó útmutatás sugárzik ki még a névsorukból is.

Nem tősgyökeres magyar mind a tizenhárom. Lá-

tunk közöttük hazánkban letelepedett németet, osztrákot s honunk nemzetiségei közül egyik-másiknak áldozatos képviselőjét is. Így a Tizenhárom együttvéve vérrel pecsételt bizonyosságot tesz arról, hogy ennek a vérrel áztatott szent hazának határain belül minden embert egy érzelemnek kell áthatnia és ez: az otthont adó és tápláló évezredes haza szeretete.

A csillagászat azt tanítja, hogy az égboltozaton számos olyan roppant nagy égítést fénylik, amelyhez képest a mi napunk apró hollygó számba mehet; s mi mégis a nap sugaraiban sütkérezünk, míg a távoli sok ezer napok hozzánk vetődő sugarai csak révedező lépteinknek adhatnak irányt az éj sötétében.

Korunk diadalmas hadvezérei mindannyian jól ismert fénylő napok, a rég letűnt századok csodált nagyságainál kiválóbb lángelmék, akiknek győzelmeik döntő súllyal esnek hazánk történetének mérlegébe is — és mégis, ha nemzeti mivoltunk tudatában sütkérezni akarunk, ha fel akarunk melegedni és erőt akarunk meríteni, vissza kell mennünk oda, a mi szerényebb napunkhoz, amely ezer éven át többek között az aradi Tizenháromban is ömleszti felénk életadó erejét.

És éppen ez a gondolat az aradi Tizenháromban boldogulásunknak azt a feltételét és alapját írja elénk, melynek lángbetűkkel kell világolnia valamennyiünk előtt:

„Minden ember legyen ember
És magyar,
Akit e föld hord s egével
Bétakar.“ (Vörösmarty.)

□

A kollégium tanévmegnyitó ünnepélye folyó hó 7-én volt a következő sorrenddel: Istentisztelet a nagytemplomban; kezdődött d. e. fél 10 órakor 1. Isten, ki fent... (Bognár.) Főiskolai énekkar. 2. Fennálló ének: 37. dicséret 1. vers. (Jövel Szentlélek Úr Isten.) 3. Gyülekezeti ének: 37. dicséret 2., 3. vers. 4. Imádság. Erdős Károly, lelkész-képzőintézeti tanár. 5. XXXV. zsolt. (Férfikarra átírta id. Sz. Nagy Károly.) Főiskolai énekkar. 6. Gyülekezeti ének. 179. dicséret 10. vers. — Tanévmegnyitás a kollégium dísztermében, d. e. 10 órakor: 1. Ima. (Beleznay.) Főiskolai énekkar. 2. Az úrvacsora kérdése. Székfoglaló értekezés. Dr. Lencz Géza kollégiumi igazgató. 3. Az egyházkerületi elnökség, hatóságok, tanári karok üdvözlése. 4. CXXXV. zsolt. (Férfikarra átírta id. Sz. Nagy Károly.) Főiskolai énekkar. — Az imádságot jelen számunkban hozzuk. Az ünnepély lefolyásáról jövő számunkban referálunk.

A debreczeni m. kir. tudományegyetem folyó hó 9-én délelőtt 10 órakor tartja évmegnyitó ünnepélyét a későbbben szétküldendő meghívó szerint.

A debreczeni református felsőbb leányiskola, leánygimnázium és tanítónőképző-intézet folyó hó 5-én délelőtt 10 órakor tartotta az évmegnyitó istentiszteletet a Kossuth-utcai templomban. Az évmegnyitó imádságot Szele Miklós vallástanár tartotta; az évet pedig Könyves Tóth Kálmán lelkész nyitotta meg.

Görömbei Péter középszabolcsi esperes egyházmegyéje őszi gyűlésének megbízásából körlevelet intézett az egyházmegye gyülekezeteihez a menekültek mikénti segélyezése érdekében. A többek között felkéri a lelkészeket és presbitereket, hogy: 1. A menekülteket, de főleg a református egyházhoz tartozókat, minden községben — ahova tudniillik irányítottak menekültek — írják össze, vegyék számba s részesítsék lelki gondozásban. 2. Vegyék számba az iskola- és óvoda-köteles gyermekeket s amazokat az iskolába s a kicsinyeket az óvodába megfelelő nevelés végett vegyék fel, helyezték el. 3. Aki a menekültek közül munkaképes, annak részére munkaalkalmakról gondoskodjanak. 4. Miután közeledik a tél és sokan a szerencsétlen menekültek közül ruha nélkül vannak, rendezzen vagy a nőegylet, vagy a presbiterium gyűjtéseket. Gyűjtse nek őska, viseltes ruhaneműeket: gyermekeknek, felnőtteknek. 5. Minden egyház adjon saját pénztárából is valamit és kérjenek a főszolgabírói hivatalok útján és segélyezzék a hozzánk vetődött szerencsétleneket, meggondolván az írás szavait. jobb adni, mint venni. Imádkozzunk, hogy az Isten s vitéz seregünk őrizzenek meg minket a hasonló sorsra jutástól s ne szorítson arra, hogy nekünk kelljen kérni.

Az Országos Református Lelkészegyesület választmánya november hó 8-án tartja meg ülését.

Az oláh betörés miatt kiűritett erdélyi vármegyék református papjai, tanítói, híveik nevében is Nagytiszteletű Barabás Samu esperes úrnak. Kolozsvár. Otthonunkból kiverve, heteken keresztül menekülve, testileg-lelkileg kifáradva érkezünk Kolozsvár városába s itt Nagytiszteletű forró szeretete várt. Legelőször csüggedő lelkünkbe öntött erőt, mikor arra mutatott rá, hogy nemes hivatásunk betöltése útján híveinknek az eddiginél is fokozottabb lelki gondozása által, hazánk és egyházunk iránti legnagyobb kötelességünknek fogunk eleget tenni. Azután fáradságot nem ismerve, megkereste és feltárta előttünk az áldozatkészségnek azokat a forrásait amelyek momentán a legsúlyosabb anyagi gondoktól mentettek meg. Ezzel szemben fogadja Nagytiszteletű legmélyebb tisztelettel nyilvánított hála köszönetünket. Ez a legtöbb, amit mi viszonzásul adhatunk. Egyúttal ígérjük és fogadjuk, hogy a jövőben cselekedeteinket a Nagytiszteletű által

szóban hangoztatott és cselekedetein is keresztül tündöklő erős hit, buzgóság, hazánk és egyházunk itánti szeretet fogja irányítani.

A debreczeni Kossuth-utcai templomban szeptember hó 20-án reggel ifjúsági istentisztelet volt, amelyiken e templom parókhíalis körzetébe tartozó elemi iskolák felsőbb osztályai vettek részt.

Raffay Sándor budapesti evangélikus lelkészről az Evangélikus Órálló c. laptársunk vezető helyen emlékezik meg negyedszázados papi működése fordulóján. A kiváló lelkipásztort és nagy tudóst ez alkalomból mi is őszinte tisztelettel és szeretettel üdvözljük, kívánván reá a jó Isten bőséges áldását. Ad multos annos!

Tanári kinevezések. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Rácz Jenő hajduböszörményi református főgimnáziumi és Harsányi Ferenc újverbázi községi főgimnáziumi rendes tanárokat a hajduböszörményi református főgimnáziumhoz a fennálló szerződés értelmében rendes tanárokká kinevezte.

Egyházmegyei gyűlések más egyházkerületekben. A kecskeméti egyházmegye szeptember 5-én tartotta évi közgyűlését Nagykörösön, ahol a jelentések közül kiemelkedett a missiói bizottságé, amelyik 5000 imádságos könyvet osztott ki a gyülekezetekben és szórványokban a hadbavonultak családtagjainak építésére, a hadbavonultak számára készített imakönyvekből pedig 204.000-t juttatott a konvent útján a harcterre, közkórházakba és lelkészi hivatalokhoz. A reformáció 400-ados jubileuma megünneplésére ajánlja az egyetemes egyházfenntartási alap létesítését, a budapesti építkezési terv megvalósítását s minden egyházban valamely egyházi, illetve vallási vonatkozású kulturális, vagy szeretet-alap létesítését. Azt is kimondta a közgyűlés, hogy, ha a presbiter, hivataloskodásának ideje alatt, a választói jegyzékből kimarad, ezzel presbiteri képességét is elvesztette s helye megüresedettnek tekintetik.

A budapesti református theológián a tanévmegnyitó istentisztelet folyó hó 2-án volt. Az előadások 4-én kezdődtek meg.

A dunántúli egyházkerületi lelkészértekezlet okt. hó 15-én délután tartja meg összejevetelét.

A Dunántúli Protestáns Lap 40. száma Lapunk 36. számának vezércikkéből hoz jókora részletet a következő sorok kíséretében: „Ha volna egészséges lelkészi közszellem, az minden fegyelmi büntetés nélkül is megtisztítaná lelkészi karunkat az ilyen bele nem való... mitől. De nincs. És amíg nem lesz: addig tűrnünk kell, ha a nagy közönség a Debreczeni Prot. Lap „Világ“-ja által jellemzett, híven leírt papok után ítélve, valamennyiönkről mondja: Ilyenek a papok!”

Gazdálkodó lelkészekről. A Magyar Gazdaszövetség megkeresésére a földművelésügyi miniszter szeptember hó 24-én 92.544. eln. sz. a. kelt leiratában közli, hogy az a lelkész, akinek jövedelme részben házilag kezelt földbirtokban van, őstermelőnek tekintendő. Eszerint a mezőgazdákat illető gabonajutalék illeti meg. (Gazdaszöv.)

A debreczeni református egyház presbiteriuma megkereste a városi tanácsot, hogy a városi adóhivatalt az egyházi adók szigorú és pontos behajtására utasítsa. Az egyház az adóhivatali tisztviselőket és alkalmazottakat száz korca jutalomban is részesíti. A városi tanács az egyház átirata értelmében megtette az intézkedéseket.

A hajduszoboszlói református elemi iskola első osztályába rendkívüli nagy számmal iratkoztak be a növendékek. A presbiterium erre való tekintettel a most folyó tanévre két helyettes-tanítónői állást szervezett s az ügy sürgőssége folytán ezekre az állásokra szeptember 24-én tartott ülésén László Erzsébet és Veress Etelka okleveles tanítónőket meg is választotta.

A kolozsvári középiskolákban, közöttük a református kollégiumban is, november hó 3-án kezdődik meg az iskolai év.

A menekült székely tanintézet szegény tanulóíért. A sepsiszentgyörgyi tanítórőképző-intézet, mely az oláhok betörése folytán Debreczenbe menekült, a református felsőbb leányiskola, leánygimnázium és tanítórőképző-intézet épületében, október hó elején kezdte meg működését. Itt lesz elhelyezve a 120 menekült tanuló jelentékeny része is. Mivel a szegényebb leányok közül sokan nem tudnak hozni magukkal ágyneműt, hiszen lakhelyükről mindenük visszahagyásával kellett elmenekülniök, ismételten a város és környéke áldozatkész közönségéhez fordulunk, hogy a menekült leányok illő elhelyezését tegyék lehetővé párnák, paplanok, ágylepedők, ágypokrócok adományozásával, vagy használatra átadásával. Ágyneműek már eddig is szép számmal érkeztek, de a szükségletet még nem elégítik ki. Szíves adományok a református tanítórőképző-intézet igazgatóságához (Kossuth-u. 33. sz.) küldendők, mely az átadott tárgyakat felelősség mellett veszi át és legkésőbb a tanév végével visszaszolgáltatja, az eddig már beérkezett és ezután beérkező kegyes adományokat pedig hirlapilag fogja nyugtázni.

A harangok átadásáról az Alkotmány egyik múlt hónapja számában a következő sorokat olvasuk: „Az erre illetékes körök figyelmébe kell ajánlanunk a hozzánk beérkezett paraszes felszólalásokat a harangok átadása ügyében, amely felszólalások

egyértelműleg kifogas tárgyává teszik azt az eljárást, hogy az átadáshoz nem-keresztény megbízottakat rendelnek ki. Nem akarunk ebből a kérdésből antiszemita ügyet faragni, — nem akarnak a felszólalók sem, — mert itt csupán az a szempont a döntő, hogy amikor a katolikus egyháztól áldozatokat kívánnak, ne helyezkedjenek tapintatlanul szembe a jogosult érzékenységgel. A harangok levétele elég szomorú ténykedés. Több helyütt egyházi ünnepséggel van összekötve, amihez zsidó asszisztencia nemcsak fölösleges, de sértő is. A papságra és hívekre egyaránt kellemetlen, hogy ezt a többnyire püspök által felszentelt tárgyat, amelyhez az egész község kegyelete fűződik — nem-keresztény megbízott veszi át. Valószínű ugyan, hogy ebben a húsz millió keresztény által lakott országban ilyen hadicélra kevesebb keresztény áll rendelkezésre, mint nem-keresztény, hiszen a Haditermény is egész sereggel dolgozik, valami módját azonban mégis csak lehetne ejteni annak, hogy az átadás ünnepélyességét ne zavarja meg szükség nélkül a tapintatlanság, amit ez esetben az áldozatot hozó katolikusok éppen nem érdemelnek meg. Egyébként úgy vagyunk öröszülve, hogy a harangok kilója után a hadvezetőség 70 fillért fizet a megbízottnak leszedés-kor. Az átvételre kirendelt megbízott a kísérő 5 katonának fizet fejenként 2 koronát naponként; 1000 kiló után tehát 700 koronát kap az átvevő és fizet 15 koronát, esetleg 2 napi munkáért 30 koronát, ami üzletnek talán mégis egy kissé túlságosan szép”.

Kérelem. Kódi Dániel református lelkész özvegye 81 éves tehetetlen öreg asszony 35 éves gyenge elméjű leányával s polgári iskolába menendő teljesen árva két unokájával 240 korona évi nyugalmból tengeti magát. Tisztelettel és bizodalommal fordul azért a lelkész és tanító urakhoz, hogy őt, a magára hagyatott özvegy agg papnét, Eötvös Ferenc lácházai református lelkészhez (u. p. Mezőnyék, Borsod vármegye) küldendő bármily esekély, ha csak filléres adományaikkal is gyámolítani kegyeskedjenek.

Szerkesztői üzenetek.

P. Gy. A kollégiumi évkönyvet tekintettel a háborúval járó drágaságra úgy tavaly, mint az idén korlátozott számban nyomták. Ezért nem küldik meg most az egyes lelkészi hivataloknak. — Jól esett olvasni, hogy a mezőtúri úri kaszinó már régóta vörös-keresztes kórház. Úgy látszik, arra más világ van, mint erre felé.

Tartalom: Népünk oktatása. — Tárcza: E. K. Brit és angol keresztyénség. — Egyház: — á —, A közép-szabolcsi egyházmegye őszi közgyűlése. — Székelyhíd B., Az érmelléki egyházmegye őszi közgyűlése. — Keresztési L., A felsőszabolcsi egyházmegye őszi közgyűlése. — Iskola: Erdős K., Tanérvnyitó imádság. — Közélet: Bokross E., Széljegyzetek. — Bélavári, Pár megjegyzés a második próbaénekes könyvhöz. — Irodalmi szemle. — Hatottaink. — Különlélek. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 41. szám.

Pályázat.

A darvasi református egyház VI. osztályu egyes iskolájába bevonult tanító visszatértéig helyettes keres. Fizetése: állami kiegészítéssel havi 80 korona, lakás és fűtés átalány: 4 mázsa koksza, 1 mázsa fa. Az egyháztagoktól 200—250 korona. Férfi tanerő a kántori teendőket is ellátni köteles. Pályázhatnak okl. tanítók, tanítónők, nyugdíjasok, vagy III-ad évet végzett képezdeji növendékek. Állás azonnal elfoglalandó. Pályázati határidő október 14.

Darvas, (Biharm.) 1916 szept. 28.

Iskolaszék.

Értesítés. E lap f. évi 38-ik számában az *öcsödi* református egyház által meghirdetett pályázat határideje október hó 15-ig meghosszabbítatik. Öcsöd, 1916 szept. 26. *Csapó Péter*, református lelkész.

Pályázat.

A hódmezővásárhelyi református egyház pályázatot hirdet a pusztafehértóparti segédlelkészi állásra. Ez állással a következő fizetés van egybekötve: lakás az egyház épületében, 1600 korona fizetés, 700 korona drágasági pótlék a háború tartamára, 400 korona fuvardíj, mindhárom tétel az egyház pénztárából. A külterületi, körzetéhez tartozó, állami iskolákban általa teljesítendő hitoktatásért mintegy 300 korona, ez összegért azonban az egyház nem szavatol.

Kötelességei: szolgálati szabályzata szerint a rendes lelkészi teendők végzése, a körzetében levő állami iskolákban s egy róm. kath. jellegű tanyai iskolában a hitoktatás teljesítése heti 2—2 órán, az egyháztól igénylendő minden külön díj nélkül.

Kellően felszerelt pályázati kérvények f. évi október hó 30-ig alólfrotthoz adandók be, a megválasztottnak állását f. évi december hó 1-re el kell foglalnia.

Hódmezővásárhelyen, 1916. évi október 1.

Pap Imre,
elnök-lelkész.

Pályázat.

A hegyközszentmiklósi református egyház pályázatot hirdet a II-ik tanítói állásra.

Fizetése: új lakás kerttel, 100 kor. az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve s a törvényben biztosított állam segély. Kötelessége: az egyháztanács által kijelölendő osztályok tanítása, a hadba vonult kántor-tanító helyettesítése s irodai teendőkben esetleg segédkezése. Az állás azonnal elfoglalandó. Pályázatok a hegyközszentmiklósi református lelkészi hivatalhoz folyó évi október 15-ig adandók be.

Hegyközszentmiklós, (Bihar m.) 1916 okt. 1.

Sillye Gábor,
református lelkész.

Megjelent

SOÓS KÁROLY kiváló imádságíró

„Bizzatok az Istenben!”

című irodalmi eseményszámba menő

új háborús imádságos könyve,

melynek az a páratlan érdeme, hogy kezükbe vehetik az itthonmaradottak s a hadrakeltek egyaránt s egyenlőképen ajkaira vehetik a benne foglalt, fer ségesen egyszerű egyetlen szarnycsapással Isten trónjáig emelkedő imádságokat. Nem tudjuk tehát eléggé melegen és érdeme szerint ajánlani az **új háborús imádságos könyvet**. Ezt a művet okvetlen el kell juttatnunk palotától a kunyhóig minden hajlékba, — s ami még fontosabb: minden küzdő magyar harczos kezébe. Ezzel teremtsük meg az összedobbanó szívek itthonmaradottak és katonák között a lelki kapcsolatot.

A könyv tartalma 54 imádság és minden imádságot bibliai ige vezeti be s egy-egy énekvers fejezi be.

A 160 oldalra terjedő **imádságos könyv** 12\8¹/₂ cm., könnyen zsebbe tehető. Erős vászonkötése évtizedekre szól: ez lesz a háború **emlékkönyve**, mely megmarad unokaink számára is. A fedél aranykehellyel, gazdag aranynyomással van díszítve.

Ára példányonként 1 korona.

10 példány egyszerre rendelve, darabja 90 fillér.
Minden példány után 10 fillér portót kérünk.
Megrendelések postautalványon eszközölhetők.

HOFFMANN ÉS KRONOVITZ

:: könyvnyomdája és könyvkiadóhivatala ::
Debreczen, Ferencz József-ut. 49 sz.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérmű, úri-divat és szabó üzlet.
Készít férfiruhákat, felöltöket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-gyéket mérték után.

Az 1916—1917. tanévre szóló

iskolakönyv- és tanszerjegyzék

megjelent.

Kivánatra ingyen és bérmentve
küldi meg

Hegedüs és Sándor

a tiszántúli református egyházkerület főbizománya,
protestáns iskolai könyvkereskedése

Debrecen.

Lelkész és vallásstanár, tanár és tanító
urak rendeljék meg és terjesszék
a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, család-
i és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti :

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 4 kor.
Az **Ébresztőnek** minden keresztyén
családhoz és minden keresztyén
ifjúhoz el kell jutnia, hogy a
nemes szépirodalom szárnyain
minden olvasójának lelkébe be-
vigye a keresztyén magyar nem-
zet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatvány-
számot ingyen küld a kiadóhívtal :

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

Egyházi
szentedények,

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók,
keresztelő-kannák és medencék, ékszeres, evő-

Arjegyék
2000 rajza
ingyen és
bérmentve!
Pontos ki-
szolgálás!
Jutányos
árak!

készletek valódi 13 próbas
ezüstartól és I. rendű alpacca-
ezüstartól, jubileumi dísz tárgyak
reszletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrende-
ésekre különös gondot fordítok

Polgár
Kálmán

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

5821—1916. sz.

5988—1916. sz.

Körlevél

a kebelbeli Nagytiszteletű és Tiszteletes Lelkész urakhoz.

A temesvári cs. és kir. katonai parancsnokság f. hó 16-án B. A. 10,759. sz. megkeresése alapján miheztartás végett közlöm, hogy az országos hadi jóléti bizottság javára önként és kártalanítás nélkül felajánlott, illetve átengedett harangokat *lehetőleg* saját hatáskörükben leszerelni és készenlétben tartani méltóztassanak, hogy a parancsnokság építészeti osztálya által kiküldött megbízottnak alkalmas időben átadhatók legyenek.

Debreczen, 1916 szeptember hó 29-én.
Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

5987—1916. sz.

Körlevél

a kebelbeli Nagytiszteletű és Tiszteletes Lelkész Urakhoz.

Tekintettel azon körülményre, hogy a temesvári cs. és kir. katonai parancsnoksághoz a harangok leszerelése időpontjára vonatkozólag sok izbeni s felesleges kérdések intéztek a lelkeszi hivatalok részéről, nevezett parancsnokságnak f. hó 24-én 11,374. sz. megkeresése alapján tájékoztatólag közlöm, hogy rendes körülmények között a harangleszerelési munkálatok programja a következő:

1916 október havában Temes vármegyében,

1916 november havában Torontál vármegyében,

1916 december havában Csongrád—Csanád vármegyében,

1917 január havában Arad és Békés vármegyében,

1917 február havában Hajdu vármegyében,

1917 március havában Bihar vármegyében,

Krassószörény vármegyében a leszerelés már úgyszólván befejeztetett.

Debreczen, 1916 szeptember hó 29-én.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Körlevél

a kebelbeli egyházak Nagytiszteletű lelkészeihez.

A Nagymélt. Vall. és Közokt. Miniszter Úrnak szept. hó 15-én 9807. eln. sz. intézvénye alapján közlöm, hogy a magyar vörös-kereszt egyesület igazgatósága tevékenységét a háború befejezése után nem fogja kizárólag csak a szoroson vett hadegészségügyi teendőkre korlátozni, hanem ezek mellett a háború által okozott emberi bajok és szenvedések enyhítésében intézményileg is közreműködni készül.

Nevezetesen közli, hogy egyes városokban és forgalmasabb községekben állandó intézményeket pl. szanatoriumokat, menházakat, üdülőtelepeket, árvaházakat stb. szándékozik létesíteni, amelyek első sorban a háborúban megbetegedettek, valamint a háborúban elesettek segélyre szoruló családtagjainak érdekeit, de ezenkívül az általános közegészségügyet is szolgálják, s amelyek berendezésöknél fogva alkalmasak lennének a sebesült és beteg katonák befogadására és gondozására is.

Ezen intézményeinek létesítésénél a központosítást lehetőleg kerülni óhajtana és súlyt helyezne arra, hogy ha kisebb intézmények is —, de inkább a forgalmasabb helyeken létesítenének, ahol lehetőleg a földmiveléssel foglalkozó falusi emberek s munkások, illetve azok hozzátartozói nyernének eddigi életviszonyaiknak megfelelő elhelyezést.

Foglalkozni kívánna ezenkívül az első segélynyújtás kérdésével és szervezésével, továbbá az egészségügyi ismeretek népszerű terjesztésével, valamint az eddiginél fokozottabb mértékben az ápolói (ápolónői) személyzet képzésével.

Céljai elérése érdekében szorosabb kapcsolatot keres nemcsak az összes állami és önkormányzati közigazgatási hatóságokkal, hanem mindazon tényezőkkel, s így első sorban az összes egyház hatóságokkal is, amelyek a nép szociális érdekeinek előmozdítására vannak hivatva.

Intézkedései sikerének első és elengedhetetlen feltételének szervezetei megerősítését, fiókegyletei és tagjai számának lehető gyarapítását tartja.

Méltányolva a vörös-kereszt egyesületre már eddig is háramlott feladatok nagyságát, nemkülönben fenn ismertett messzemenő közhasznú terveinek nemzetgazdasági és kulturális szempontból is elsőrangú fontosságát, felkérem Nagytiszteletet, hogy az egyesület megerősítése és kitűzött céljai előmozdítása érdekében *a saját hatáskörében is lehetőleg közrehatni szíveskedjék.*

Tájékoztatólag megjegyzem, hogy az egyesület a múlt év végéig a maga által fenntartott kórházakra és a sebesült szállításra körülbelül 3.200.000 koronát, a tudósítói irodára 215.000 koronát, a hadifoglyokat gyámolító hivatalra 80.000 koronát, kórházaknak és egyeseknek nyújtott segélyekre 820.000 koronát, a tábori raktárak, egészségügyi osztályok és egyéb tábori intézetek létesítésére és fenntartására 650.000 koronát, a gyűjtőraktár készleteinek pótlására 380.000 koronát, különféle egyetemi szervek fenntartására 400.000 koronát, összesen mintegy 574 millió koronát adott ki. Az egyesület átlagos napi kiadása a háború alatt felülhaladja a 11.000 koronát. 38 évi fennállása alatt pedig jótékony és közhasznú célokra már a mostani háború előtt közel 9.000.000 koronát költött.

Az egyesület tagsága sem jár nagy anyagi áldozattal, mert legalább 40 korona lefizetése mellett már alapító, 20 korona lefizetése mellett örökös rendes, évi 2, s 1 korona lefizetése mellett pedig rendes, s illetőleg rendkívüli tagja lehet az ember az egyesületnek. Ahhoz pedig, hogy egy fiókegyesület megalakuljon, már 10 alapító vagy rendes tag jelentkezése elégséges.

A szervezésre vonatkozó minden kérdésre készséggel ad felvilágosítást az egyesület központi igazgatósága (Budapest, I. Vár, Dísz-tér 1.), valamint bármely vármegyei, vidéki, városi választmány és fiókegyesület.

Debrecen, 1916 október hó 3-án.

Tisztelettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

6124—1916. sz.

Körlevél

a kebelbeli Nagytiszteletű Esperes és Tiszteletes Lelkész Urakhoz.

A Gondviselés a bibliai Jób szenvedéseit zúditotta az emberiségre. Annyi a nyomorúság, a pusztulás, hogy orvoslásuk, enyhítésük elsőbbségének megállapításánál még a keserű választás is nehéz. Az özvegyek és árvák, a sebesültek és betegek, a rokkantak és menekültek segítséget kerő, szenvedő arca mered felénk mindenünnen. A sok nyomorúság és inség látása paradox érzéseket támaszt az emberi szivekben. Míg egyrészt mélyen megrendíti az éppen jelentkező és sebeit mutogató nyomorúság, addig szinte eltompul az előző bajok, megunt panaszok iránt. Pedig, sajnos, a társadalomnak vannak nyílt sebei, amelyek régebbi keletűek, mint a világháború s e sebeket a világtörténelmi kataklizma még mélyebbé, még sajnóbbá tette. A nyilvánosságunk példánul fogalma sincs arról, hogy minő újerejű rombolást visz végbe a nemzet testében a sorvasztó, alattomos kór, a tuberkulózis. Ez a betegség örökkön időszerű, de a háború még fokozta, hatványozta pusztító erejét, terjedésének esélyeit, alkalmait és lehetőségeit.

A József Kir. Herceg Szanatórium Egyesület mint a tuberkulózis elleni társadalmi küzdelem országos szervezője fordul memento-jával a társadalomhoz s felhívja a figyelmet az alattomos ellenségre, amely a lövészárokokban épűgy, mint a front mögött is, kegyetlen birokra kel nemzetünk életerejével és amely ellen ép

olyan mértékben szüksége van a nemzetnek municióra, védekező és támadó eszközre, mint többi ellensége ellen.

Az egyesület ennél fogva új, elszántabb és offenzívabb szellemű harcot indít a tuberkulózis pusztítása ellen. A harc eszközeinek megszerzése érdekében mint régi ismerőshöz fordul a társadalomhoz. Igénybe veszi múltbeli fegyvereit, amelyeknek eredményes használatát az egész közvélemény megértése tette lehetővé. Az idén is a halottakra való emlékezés szomorú, elmélyedésre készítő ünnepén megtartja „Csak egy virágszálat!” jelige alatt ismeretes országos közgyűjtését, amely alkalommal azt kéri a temetőbe zarándokló hívőktől és általában a társadalomtól, hogy azokból a koszorúkból, amelyeket kegyeletesen ráhelyeznek az elköltözöttek, a drága halottak sírjára, egyetlen egy szál virágnak értékét ajándékozzák a szegény, szenvedő tüdőveszesek megmentésére. Az ideai felhívás hiszem, annál inkább odatalál a közönség szívéhez, mert nevezett egyesület intézményeiben, szanatóriumaiban nagyobb részt olyan tüdőbetegek ápolatnak, akik szörnyű betegségüket mint hazájuk védői, nemzetük katonái a harctéren szerezték.

Bizalommal fordulok azért hát a gyülekezeteink új támogatásért a fokozottabb erejű, rémségesebben pusztító veszedelemmel szemben s arra bátorodom kérni, kegyeskedjék nemes, buzdító szavával egyházközsége területén a f. hó 29-én d. e. tartandó istentisztelet keretében a József Kir. Herceg Szanatórium Egyesület javára adakozásra buzdítani a hívő lelkeket és úgy, mint a múltakban, szerető gondjaikba ajánlani a szerencsétlen szenvedő tüdőbetegek ügyét. Kétségtelen, hogy a segítséget kérő szózat szeretetteljes tolmácsolásban a templomi szószékekről, utat talál a társadalmi lelkiismerethez és a megrendült szívekhez.

Fentieket a József Kir. Herceg Szanatórium Egyesület 2353. sz. a. kérése alapján azzal hozom szíves tudomására, hogy a gyűjtése eredményét november hó 2-ig illetékes esperesi hivatalához megküldeni méltóztatassék. Egyben felkérem a Nagytiszteletű Esperes Urakat, hogy a böles vezetésük alatti egyházmegyéik területéről beérkezett összegeket két példányban kiállított összesítő kimutatással november hó 12-ig hivatalomhoz felterjeszteni méltóztatassanak.

Debrecen, 1916 október hó 4-én.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

6056—1916. sz.

Körlevél

a kebelbeli egyházak Nagytiszteletű Iskolaszéki Elnökeihez, az összes kebelbeli tanintézetek Tekintetes Igazgatóihoz.

A Nagymélt. Vall. és Közokt. Miniszter Úrnak szept. hó 26-án 11.920. eln. számú intézvénnyére utalással felkérem Címedet, hogy a balatonszabadi hadiárva gyermekszanatórium fenntartásának biztosítása céljából, — a Zsófia orsz. gyermekszanatórium egyesület kérelmére a böles vezetése alatti iskolákban az 1916—17. tanévben egy alkalommal történő iskolai adománygyűjtést midőn engedélyezem, annak saját hatáskörében való lehető felkarolását kérem.

Debrecen, 1916 október hó 3-án.

Tisztelettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.